

T.B.M.M.
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Sayı: 12193
Tarih: 17.03.2021

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Evlenme Durumunda Soyadı Seçimine Dair Kanun Teklifim gerekçesi ile birlikte ekte sunulmuştur.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Muazzez ORHAN IŞIK
Van Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	Kadın, Erkek Fırsat Eşitliği Sağlık, Adalet, Gelişim ve Sosyal İşler
Esas Komisyon	Polis
Tarih :	18 Mart 2021
Esas No: 2/3486	

101. XRP D. 101. XRP D. 101. XRP D.
101. XRP D. 101. XRP D. 101. XRP D.
101. XRP D. 101. XRP D. 101. XRP D.
101. XRP D. 101. XRP D. 101. XRP D.

TBMM KANUNLAR ve KARARLAR BŞK.LİĞİ
17 Mart 2021
Numara:

TBMM GENEL EVRAK
17 Mart 2021
No. 796448
EDYS'YE AKTARILMIŞTIR

GENEL GEREKÇE

Tarih boyunca bütün yönetim biçimleri, en köklü ayrımcılık biçimi olan cinsiyet ayrımı üzerine inşa edilmiştir. Bugün varlıklarını merkezîyetçi ve tekçi erkek egemenliğine dayandıran iktidarlar ise kadın kimliğini yok sayarak, kadınları erkeğin ve devletin denetimi altına alan erkek egemen uygarlığın bir yansıması şeklinde var olan yapıyı devam ettirmektedir. Bu eşitsiz yapıya karşı kadınların yüzyılları aşan özgürlük ve eşitlik mücadelesi, dünyanın birçok toplumunda eşitleyici mekanizmaları açığa çıkarmış ve cinsiyetçilik birçok ülkede kısmen geriletilebilmiştir. Kadın siyasal, ekonomik, kültürel, bilimsel, sosyal ve tüm alanları ile yaşama, özgür bireyler ve özneler olarak dahil olmasının önündeki engellerin kaldırılması gereklidir. Kadınların mücadelesi bu gerekliliği açığa çıkarmıştır. Bunun için kurumsal yapılar ve mekanizmalar geliştirilmelidir.

Türkiye’de ve dünyanın birçok yerinde kadınlara yönelik ayrımcılık; ev içi yaşamdan kamusal yaşama, iş yaşamından medyaya, eğitimden sağlığa varana kadar birçok alanda cinsiyetçi söylem ve pratiklerle yeniden üretilmektedir. Cinsiyet eşitsizliği, ataerkil kültür ve erkek-devlet uygulamaları ile pekiştirilmektedir. Ancak bu eşitsizlik ile sistematik ve kurumsal bir şekilde mücadele edilmesi gerekmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti’nin de imzalayıp, onaylayıp, gereklerini taahhüt ettiği Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) kapsamında; “kadınlara karşı ayrımcılık” terimi siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel veya diğer alanlardaki kadın ve erkek eşitliğine dayanan insan haklarının ve temel özgürlüklerin, medeni durumları ne olursa olsun kadınlara tanınmasını, kadınların bu haklardan yararlanmalarını veya kullanmalarını engelleme veya hükümsüz kılma amacını taşıyan veya bu sonucu doğuran cinsiyete dayalı her hangi bir ayırım, dışlama veya kısıtlama” anlamına gelmektedir. Kadınlara karşı ayrımcılığı durdurmak; demokratik, sosyal, insan haklarına saygılı bir devlet olmanın gereğidir. Ancak Türkiye’de her yıl yüzlerce kadın bu eşitsiz sosyal, ekonomik, siyasal ve kültürel yapının sonucunda öldürülmektedir.

Toplumun, kadınlar ve erkekler için uygun olduğunu düşündüğü sosyal anlamda oluşturulmuş roller, davranışlar, faaliyetler ve özellikler olarak tanımladığı “toplumsal cinsiyet” kavramı yaşamda fiili ve hukuki eşitsizlikleri barındırmaktadır. Ulusal mevzuatta var olan ayrımcı düzenlemelerin ayıklanması gereklidir. Çünkü Anayasa’nın 90. Maddesi gereğince; “Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası anlaşmalarla ulusal kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi durumunda çıkabilecek ihtilaflarda milletlerarası anlaşma hükümleri esas alınır.” hükmü eklenmiş, bu çerçevede CEDAW ve İstanbul Sözleşmesi de ulusal düzenlemeler karşısında üstün konuma getirilmiştir.

Ancak Türkiye’de cinsiyet eşitsizliğinin sistematik bir şekilde yaşandığı birçok rapor, veri ve istatistik ile daimi bir şekilde kamuoyuna yansımaktadır. Dünya Ekonomik Forumu (WEF) tarafından 2006 yılından günümüze kadar düzenli olarak yayımlanan “Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Endeksi” ekonomi, eğitim, sağlık ve siyaset alanlarında ulusal cinsiyet farklarının karşılaştırmalarını sunmaktadır. Endeks, tüm bu alanlarda hem küresel hem de bölgesel karşılaştırmalara imkan vermektedir. Türkiye bu endekste 153 ülkeyi içeren endekste Türkiye’nin 130. Sırada olması, Türkiye’deki kadınların eşitlik mücadelesi için acil önlemlerin alınması gerektiğini göstermektedir.

2020 yılı “Kadınlar, İş Dünyası ve Hukuk Endeksi” Türkiye’de kadınların Gelir, Emeklilik ve girişimcilik konusunda geri bırakıldığını göstermektedir. Bu endekste Peru, Güney Afrika,

Zimbabve, Timor Leste, Ermenistan, Singapore, Togo Sırbistan, Venezüella gibi değişik coğrafyalardaki ülkelerden daha geri bir konumda kalan Türkiye'nin yapısal bir değişikliğe ihtiyaç duyduğu ortadadır.

Türkiye 2020 AB "İlerleme" Raporu'nda ifade edildiği üzere Türkiye parlamentosunda kadın temsili düşük düzeydedir. Bu durum sadece ulusal parlamento için değil yerel meclisler ve diğer düzeyler için de geçerlidir. Kamu emekçileri içerisinde kadın oranı yüzde 30'ların üzerinde iken yönetici düzeyinde bu oranın yüzde onların altında olduğu bilinmektedir. Bu kapsamda dünyanın birçok yerinde başarılı sonuçlar almış kota, olumlu eylem, fermuar sistemi gibi mekanizmalar işletilerek eşitleyici bir adalet yapısal olarak kurulabilir. Söz konusu AB raporunda eşitlikçi ve koruyucu mekanizmalar kurulmadığı için 2010 yılından buyana 2.600'den fazla, 2019 yılında ise 474 kadının "kadın kırımına dönüşen cinayetlerde" öldürüldüğü ifade edilmiştir. Kadın sığınakları sayısının nitel ve nicel anlamda yetersiz olduğu, kadın-erkek eşitsizliği konusunda verilerin kapsamlı, yeterli ve güvenilir olmadığı, kadın ve çocuklara hak temelli örgütlerinin yeterince desteklenmediği raporlanmıştır.

Bu eşitsiz ve adaletsiz yapıyı dönüştürmek ve bu dönüşümü hızlandırmak; kadın ve erkeklerin eşit olduğu inancı ve bilinciyle gerçekleşebilir. Eşit bireylerin tüm ilişkilerinin sonuçları ve etkileri de eşitleyici olmalıdır. Mevcut durumda evlenen kadınlar evlilik öncesi soyadlarını kullanma hakkına sahiptir ancak bu durum henüz tam anlamıyla eşitleyici bir uygulamaya varamamıştır. Bir kadın evlendiğinde önceki dönem yaşamı tümüyle yok sayılabiliyor. Evlilik durumunda kadınlar "sadece" kendi soyadlarını kullanma hakkına hala sahip değildir. Öte yandan tam bir eşitlik için evlilik durumunda soyadı seçimi sadece kadınlara özgü bir durum olmamalıdır. Evlenen herkesin; önceki soyadını, evlendiği eşinin soyadını veya eşiyle birlikte seçtiği yeni bir soyadını kullanabilme hakkı olabilmelidir. Sadece kadınların değil erkeklerin de bu seçenekleri kullanabilmesi eşitleyici bir yaklaşımın sonucu olacaktır. Evlenme durumunda soyadı değişikliği zorunlu değil başvurup değiştirmek isteyenler için olmalıdır.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Evlenme durumunda soyadı seçiminin kadınlara özgü bir durum olmaktan çıkarılması, soyadı değişikliğinin açığa çıkardığı sorunların önlenmesi ve eşlerin durumlarına uygun seçimleri yapabilmesi amaçlanmaktadır. “Evlenenlerin, isteğine göre evlenmeden önceki soyadını, evlendiği eşinin soyadını, her iki soyadını veya yeni seçtiği bir soyadını kullanabilmesi” evlenme durumunda soyadı değişikliğinin ortaya çıkardığı muhtemel sorunları ortadan kaldıracaktır. Kimlik numarası uygulaması ile gerekliliği ortadan kalkan bu soyadı değişikliği durumu özellikle kadınlar için, diploma, ruhsat, tapu, banka işlemleri ve benzeri süreçlerde ve sonrasında sorun veya ilave işlem yükü ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca “Kızlık soyadı” ibaresinin cinsiyetçi içeriği nedeniyle; sözleşmelerde, ticari belgelerde ve benzeri yerlerde kullanımı yasaklanması gerekmektedir.

MADDE 2- Eşler arasında soyadı benzerliği olmaması durumunda çocuklara verilecek soyadının eşler tarafından seçilmesini düzenlemektedir. Çocukların da 18 yaşını doldurduktan sonra kendisi için soyadı seçme veya değiştirme hakkı olmalıdır.

MADDE 3- Yürürlük maddesidir.

MADDE 4- Yürütme maddesidir.

EVLENME DURUMUNDA SOYADI SEÇİMİNE DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 22/11/2001 tarihli 4721 sayılı Türk Medeni Kanun'un Kadının Soyadı başlıklı 187'inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

III. Soyadı Seçimi

"Evlenenler, isteğine göre evlenmeden önceki soyadını, evlendiği eşinin soyadını, her iki soyadını veya yeni seçtiği bir soyadını kullanabilir."

"Kızlık soyadı" ibaresi, cinsiyetçi içeriği nedeniyle; sözleşmelerde, ticari belgelerde ve benzeri yerlerde kullanılamaz.

MADDE 2- 22/11/2001 tarihli 4721 sayılı Türk Medeni Kanun'un 321'inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Doğan çocuk, anne ve babanın soyadı aynı ise o soyadını alır. Anne ve babanın soyadı farklı ise onların alacağı ortak karar ile bir soyadını alır. Çocuk 18 yaşını doldurduktan sonra anne veya babanın soyadını veya kendisi için yeni bir soyadını seçme hakkına sahiptir."

MADDE 3- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.